

Book Review

มานุษยวิทยา: ความรู้ฉบับพกพา

ธนภัทร พิริยโยธินกุล

นักวิชาการอิสระ

มานุษยวิทยา: ความรู้ฉบับพกพา เป็นหนังสือแปลจากต้นฉบับภาษาอังกฤษ เรื่อง Social and Cultural Anthropology: A Very Short Introduction ผลงานของ John Monaghan และ Peter Just ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. (ค.ศ. 2000) ผู้แปล คือ วิชาส ปรัชญา ภาควิชา สำนักพิมพ์ bookscape จัดพิมพ์หนังสือฉบับแปลภาษาไทยนี้เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๓ จำนวน ๒๗๒ หน้า

ศาสตร์มานุษยวิทยามีความซับซ้อน ทั้งยังมีตำราจำนวนมากที่กล่าวถึงทฤษฎี หรือวิธีวิทยาในการศึกษาหนังสือมานุษยวิทยา: ความรู้ฉบับพกพานี้ มีความพิเศษ คือ การมุ่งประมวลมโนทัศน์ต่าง ๆ อย่างรอบด้านเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจ “มานุษยวิทยา” และ “สิ่งที่นักมานุษยวิทยากำลังทำ” ซึ่งเหมาะสำหรับผู้ที่ต้องการเข้าใจและเข้าถึงประเด็นที่เป็นหัวใจในการศึกษาและวิธีการศึกษา “มานุษยวิทยา” อย่างกว้างขวาง ครอบคลุมทุกมโนทัศน์ของการศึกษามานุษยวิทยาในภาพรวม

ผู้เขียนซึ่งเป็นนักมานุษยวิทยากล่าวในหนังสือว่า “จุดแข็ง” ของนักมานุษยวิทยาประการหนึ่งคือการเป็น “นักเล่าเรื่อง” นับได้ว่าเป็นคำกล่าวที่ไม่เกินจริง ดังจะเห็นได้นับแต่ การวางโครงสร้างของเนื้อหาในหนังสือเล่มนี้ ตลอดจนการเล่า ประสบการณ์การทำงานของตนประกอบเนื้อหา

หนังสือประกอบด้วยเนื้อหา ๘ บท ในบทแรก ผู้เขียนปูพื้น เกี่ยวกับสิ่งที่นักมานุษยวิทยาศึกษา เพื่อให้ผู้อ่านเห็นภาพอย่าง กว้างๆ สองบทต่อมาจึงพาผู้อ่านไปรู้จักกับมโนทัศน์ ๒ ประการที่ เป็นเสมือนรากฐานของมานุษยวิทยา คือ “วัฒนธรรม” และ “สังคม” โดยชี้ชวนให้ผู้อ่านเห็นพัฒนาการ และความซับซ้อนของ มโนทัศน์ข้างต้น จากนั้นจึงเปิดประตูให้ผู้อ่านเข้าใจและประเด็น ต่าง ๆ ในการศึกษามานุษยวิทยา นับแต่ประเด็นด้านสังคม ในบทที่ ๔ และ ๕ กล่าวถึงประเด็นด้านสังคม คือ การสร้างความผูกพันทาง สายเลือดกับการแต่งงาน และกลุ่มสังคมในระดับใหญ่ขึ้น คือ ชนชั้น ชาติพันธุ์ และชาติ บทที่ ๖ – ๘ กล่าวถึงประเด็นเรื่อง เศรษฐกิจ ศาสนา และอัตลักษณ์ ตามลำดับ ครอบคลุมทุกประเด็น ที่นักมานุษยวิทยาสนใจ

ผู้เขียนมีวิธีการสร้างความสนใจ และความเข้าใจแก่ผู้อ่านหลากหลายวิธี เช่น การตั้งประเด็นใหญ่ หรือการตั้งคำถามที่ชวนให้ผู้อ่านคิดตาม แล้วค่อย ๆ คลี่คลายประเด็นย่อยต่าง ๆ ไปทีละประเด็น และการเล่าประสบการณ์การทำงานในฐานะนักมานุษยวิทยาของตนเอง มาประกอบการนำเสนอเนื้อหา ทั้งนี้เพราะผู้เขียนเห็นว่า การลงภาคสนาม และการเก็บข้อมูลแบบการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมใน “การศึกษาชาติพันธุ์วรรณา” เป็นจุดเด่นที่ทำให้นักมานุษยวิทยาต่างจากสังคมศาสตร์สาขาอื่น ๆ และเป็นบทเรียนที่เป็นหัวใจของสาขาวิชา ผู้อ่านจึงจะได้เรียนรู้ประสบการณ์อันล้ำค่า เช่น การตั้งคำถามวิจัย การมีไหวพริบและการใช้ประโยชน์จากข้อมูลในระหว่างเก็บข้อมูลภาคสนาม และข้อควรระวังในการศึกษาหรือลงภาคสนาม เป็นต้น

ท้ายสุด ผู้เขียนยังได้แนะนำประตูอีกหลากหลายบานในการศึกษาอย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้นจากหนังสืออ้างอิงต่าง ๆ ที่ควรอ่านเพิ่มในแต่ละบทด้วย “มานุษยวิทยา: ความรู้ฉบับพกพา” ขนาดกะทัดรัดนี้จึงเป็นเสมือนประมุขิตินกระเป๋าดูแลที่ช่วยสร้างความเข้าใจและเป็นฐานไปสู่การศึกษาอย่างละเอียดต่อไป ดังที่ผู้เขียนกล่าวว่า “พวกเราจึงเพียงชักชวนให้ผู้อ่านมองหนังสือเล่มนี้เป็นเสมือนการแถมประตูบานใหญ่ที่จะเป็นแรงบันดาลใจสำหรับการออกสำรวจโลกกว้างทางมานุษยวิทยาที่อยู่ภายนอกต่อไป”